

РЕАЛІЗАЦІЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЧЕРЕЗ КАПІТАЛЬНЕ БУДІВНИЦТВО

© О.О. Цогла, Т.О. Цогла, 2012

Проведення диверсифікації діяльності є життєвою необхідністю функціонування підприємства в умовах світової кризи, впровадження ринкових відносин та поступової інтеграції у світову економіку й спрямована на забезпечення довготривалої господарської та фінансової діяльності в умовах ринкових трансформацій. Саме тому важливим є обрати необхідний та ефективний метод реалізації певного напрямку диверсифікації.

Дослідження діяльності підприємств дали змогу виявити такі методи реалізації внутрішнього напрямку диверсифікації – через капітальне будівництво або капітальний ремонт і модернізацію, які мають місце і при внутрішньому та комбінованому напрямках диверсифікації діяльності машинобудівного підприємства. В свою чергу, ці методи складаються з елементів, які є різними щодо їх реалізації, тому пропонуємо виокремлювати три споріднені групи матеріально-технічної реалізації диверсифікації діяльності підприємства, які нами об'єднуються за рівнем складності їхньої реалізації та капіталомісткістю:

- 1) нове будівництво та розширення діючого підприємства на нових територіях;
- 2) розширення діючого підприємства на старих територіях і реконструкція;
- 3) технічне переобладнання, капітальний ремонт і модернізація.

Поняття “капітальне будівництво” охоплює не лише нове будівництво — будівництво підприємств, будівель і споруд, яке здійснюється на нових майданчиках, а й *розширення* — здійснення за новим проектом будівництва наступних черг діючого підприємства, додаткових виробничих комплексів, *реконструкцію* — перебудову існуючих цехів та інших об'єктів підприємства, *технічне переозброєння* — здійснення комплексу заходів щодо підвищення технічного рівня окремих ділянок виробництва, а також реставрацію та капітальний ремонт будівель і споруд.

Розглянемо більш детально кожен з них.

Капітальне будівництво – процес створення нових, а також розширення, реконструкція, технічне переоснащення діючих підприємств, об'єктів виробничого і невиробничого призначення, пускових комплексів (з урахуванням проектних робіт, проведення торгів (тендерів) у будівництві, консервації, розконсервації об'єктів, утримання дирекцій підприємств, що будуються, а також придбання технологічного обладнання, що не входить до кошторису об'єктів).[8]

Розрізняють такі види капітального будівництва:

нове будівництво – це будівництво основних або допоміжних будівель і споруд або їх комплексів із заданими техніко-економічними показниками та призначенням, які споруджуються за єдиним проектом в першу та наступні черги, на визначених для цього об'єктах, нових майданчиках або майданчиках, звільнених від існуючих будівель;

реновація – відтворення основних фондів діючих підприємств, будівель, споруд. В свою чергу реновація поділяється на такі підвиди:

розширення – будівництво додатково до існуючих приміщень, будівель, споруд, що будуються в межах єдиного комплексу за окремими проектами, яке веде до збільшення будівельних габаритів об'єкта та поліпшення його техніко-економічних показників;

реконструкція – комплекс будівельних робіт, пов'язаних зі зміною техніко-економічних показників, або використання об'єкта за новим призначенням у межах існуючих будівельних габаритів. Складовою частиною реконструкції об'єкта може бути його капітальний ремонт.

Капітальний ремонт – це комплекс будівельних робіт, пов'язаних з відновленням або поліпшенням експлуатаційних показників, зі зміною або відновленням несучих або огорожувальних

конструкцій та інженерного обладнання без зміни будівельних габаритів об'єкта та його техніко-економічних показників.

Реставрація – повне або часткове відновлення пошкоджених або втрачених будівель та художніх характеристик об'єкта у пер вісному або відновленому вигляді на пам'ятниках архітектури. Складовою частиною реставрації може бути консервація або капітальний ремонт.

Консервація (як ще один вид капітального будівництва) – це комплекс будівельних робіт, призначених для зберігання об'єкта, на якому припинено або не ведеться будівництво на визначений час, і які включають тимчасові або постійно діючі захисні або конструктивні заходи, що запобігають руйнуванню об'єкта.

Розрізняють два основних (підрядний і господарський способи) і змішаний спосіб капітального будівництва (підрядно-господарський).

Підрядний спосіб – це господарські правовідносини, що складаються щодо підряду на капітальне будівництво. Передбачається, що замовник як суб'єкт інвестиційної діяльності підряджає на будівництво об'єкта будівельного підрядника на відповідних договірних умовах.

Господарський спосіб – полягає у виконанні робіт і введенні об'єкта в експлуатацію силами самого забудовника, тобто того підприємства чи організації, яке є розпорядником інвестицій і яке має затверджену будівельну (проектно-кошторисну) документацію. Будівництво за цього способу здійснюється силами власних будівельних підрозділів певної організації (підприємства) поряд з основною господарською діяльністю, для чого створюється управління (відділ, департамент) капітального будівництва. Відносини, що складаються при цьому, є внутрішньогосподарськими.

На практиці використовується ще й змішаний спосіб – підрядно-господарський, коли частину робіт виконує організація-збудовник власними силами, а на виконання решти робіт підряджає відповідні будівельні організації, укладаючи з ними договір підряду на капітальне будівництво (виконання будівельних і пов'язаних з ними робіт).

Реконструкція означає повне або часткове переобладнання виробництва, яке супроводжується заміною устаткування, автоматизацією виробництва. Тобто це не тільки просте відтворення основних засобів, а й відновлення їх на більш високій технологічній основі. Під час реконструкції можуть розширюватися окремі будови і споруди виробничого призначення, якщо нове високотехнологічне устаткування не розміщується у старих приміщеннях, а також може здійснюватися будівництво нових споруд виробничого призначення замість тих, що ліквідуються.

Технічне переозброєння — здійснення відповідно до плану технічного розвитку об'єднань (підприємств) комплексу заходів (без розширення виробничих площ) щодо підвищення технічного рівня окремих дільниць виробництва, агрегатів, установок шляхом запровадження нової техніки, технології, заміни устаткування тощо. Технічне переозброєння — це комплекс заходів щодо підвищення до сучасних вимог технологічного рівня виробництва шляхом оновлення та приросту устаткування. Технічне переозброєння впливає лише на активну частину основних засобів і, на відміну від реконструкції, не потребує додаткового розширення виробничих площ.

Метою технічного переозброєння є інтенсифікація виробництва, збільшення виробничих потужностей, забезпечення зростання продуктивності праці та ресурсозбереження.

Між реконструкцією та технічним переозброєнням існує багато спільного відносно кінцевих цілей, складу робіт. Однак суттєва відміна між ними полягає в тому, що реконструкція за своїми масштабами охоплює значно більший обсяг робіт, пов'язаних із переобладнанням діючих і будівництвом нових об'єктів, комунікацій. Щодо технічного переозброєння, то воно означає насамперед запровадження прогресивних технологій з мінімумом будівельно-монтажних робіт. Модернізація здійснюється під час капітального ремонту і полягає в удосконаленні тільки техніки, устаткування, засобів праці.